

N:o 23.

Ank. till Riksd. kansli den 27 mars 1908, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckta motioner rörande penninglotterier.

I motion n:o 239 af herr *D. M. Lyckholm* m. fl. har frågan om inrättande af ett svenskt penninglotteri ånyo upptagits.

Herr Lyckholms m. fl:s motion.

Motionärerna erinra om, att vid föregående riksdagar 1873, 1888, 1889, 1895, 1899, 1901, 1902 samt senast 1906 förslag om penninglotteri varit före men afslagits. Såsom utgångspunkt för frågans upptagande ånyo framhålla motionärerna de utländska lotteriernas framgång hos den svenska allmänheten och betona, att de hämmande lagstiftningsåtgärder, hvarmed man sökt möta de utländska lotteriernas insteg i landet, visat sig fruktlösa. De anse sig med samma till visshet gränsande sannolikhet kunna förutspå, att de nya små steg på samma väg som kommerskollegium i slutet af förra året förordade, icke skola leda till det åsyftade målet. Alla dessa restriktionsåtgärder äro — heter det i motionen — endast palliativ och icke ens det, ty långt ifrån att kunna påvisa någon af förbudet (mot lotteriannonser) orsakad minskning i guldströmmen synes man år efter år få uppskatta den till allt högre värde.

Motionärerna åberopa en kalkyl af en svensk konsulattjänsteman i Köpenhamn, som sökt utröna, huru stor del af de lotter, som hvarje dragning i danska klasslotteriet innehöll, gått till Sverige, och som kommit till den uppfattningen, att ungefär hälften afsattes hit, hvadan,

Bih. till Riksd. Prot. 1908. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 22 Häft. (N:o 23.) 1

heter det, Sveriges bidrag till det danska klasslotteriet skulle blifva 6,600,000 kronor. Men dessutom hade äfven en del mer eller mindre humbugsartade privata lotterier i Danmark lyckats vinna en stor kundkrets i Sverige, hvarjämte äfven en del tyska och ungerska lotterier ägde en betydande marknad här. Den svenske konsulattjänstemannen, ansåg sig därför kunna — utan att behöfva anföra några närmare beräkningsgrunder — uppskatta svenskarnes bruttoutgifter på utländskt lotterispel till 15 miljoner. (Anmärkas må, att dessa uttalanden förekommit i en insänd uppsats i en tidning, ej i någon ämbetskrifvelse.)

Motionärerna anföra vidare:

»Ingen har dristat förneka, att denna exempellösa utmattning af vårt lands ekonomi är af den största och sorgligaste betydelse. Nationen sträfvar med alla krafter för att i möjligaste mån gifva vår handelsbalans ett gynnsammare utseende. Vi montera våra vattenfall för att minska kolimporten, vi subventionera våra rederier för utländsk trafik, vi ha upprest tullmurar för att skydda våra näringar mot utlandets konkurrens, vi hvälfva stora planer för att förädla vår malm inom landet i stället för att exportera den och vi göra oss all möda för att draga till oss den utländska turistströmmen och tillgodogöra landet dess ekonomiska aflagringar. Vi göra med ett ord allt för att ekonomiskt stärka oss, men samtidigt låta vi miljonerna rinna ut ur landet till lotterier i Danmark, Tyskland, Österrike, Ungern, Italien o. s. v.; och förlusten uppväges icke af någon ingående valuta, ty de vinster, som återkomma till oss, äro försvinnande små i förhållande till det förlorade kapitalet. Denna årliga guldexport får alltjämt fortgå endast för att på visst håll lotterispel anses vara omoraliskt.»

Under åberopande af hvad 1902 års motionärer i Första Kam-maren anfört, förorda motionärerna inrättande af ett allmänt svenskt statslotteri, genom hvilket man ock skulle komma ifrån den mindre tilltalande utvägen, som regeringen under de senaste åren tillgripit för att kunna främja allmännyttiga och kulturella ändamål, nämligen att suspendera en allmän förordning. Sedan år 1889 hade nämligen här i landet på så sätt upplagts s. k. »tillfälliga» lotterier för icke mindre än 44 miljoner kronor.

Motionärerna anse, att äfven ett permanent svenskt penning-lotteri borde användas till främjande af kulturella och nationella ändamål. Det vore nämligen klart, att vinsten af ett inhemskt penning-lotteri icke finge användas på ett sådant sätt, att det kunde sägas blifva en statsskatt på spelbegäret, utan att den måste ledas direkt ut till de många behjärtansvärda syften af kulturell och filantropisk art,

såsom vård för tuberkulösa, lånefond för egna hem, m. m. som staten beklagligtvis nu saknade tillgångar att med fullt tillräckliga medel understödja.

Motionärerna uttala vidare, att det i hela vårt land och särskildt i dess södra provinser rådde en stark förbittring öfver att vi i verkligheten genom vårt deltagande i danska lotteriet vore skattedragare till Danmark och att man med den erfarenhet, man särskildt i dessa sydliga landsdelar hade af lotterispelets allmänhet, icke där väntade sig någon befrielse från detta ekonomiska ok annat än genom upprättande af ett svenskt penninglotteri, hvilken eventualitet i Danmark emotsåges med en viss oro.

Motionärerna åberopa ock ett uttalande af Första Kammarens utskott 1902, att ett ständigt tillgängligt svenskt statslotteri med måttliga dimensioner synes vara mera ägnadt att hålla spelpassionen inom vissa gränser (än de många suspenslotterierna), och att ett dylikt lotteri skulle äfven kunna ordnas på ett fullt betryggande sätt samt så, att dessa sannolikt till största delen från de mindre bemedlade härflytande penningar kunde användas för sådana ändamål som i första hand komme dessa klasser till godo.

Motionen åtföljes af en bilaga. Med anledning af att dåvarande generalkonsuln i Köpenhamn Berencreutz, som för öfrigt framträdde såsom motståndare till penninglotterier, hemställt om åtgärders vidtagande mot agitationen för spridande af danska klasslotteriets lotter i Sverige, hade Kungl. Maj:t infortrat yttranden från *tolf* länsstyrelser och meddela motionärerna utdrag därur, men deras uppgift att sju af dessa länsstyrelser skulle mer eller mindre ifrigt hafva förordat statslotteri eller penninglotteri under statens kontroll är — såsom nedan skall visas — icke riktig.

Till sist hemställa motionärerna:

»att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t an hålla, det tacktes Kungl. Maj:t snarast möjligt för Riksdagen framlägga förslag till ny förordning angående lotterier och i sammanhang därmed äfven förelägga Riksdagen förslag till upprättande af och bestämmelser för ett under statens förvaltning ställt permanent penninglotteri».

I anslutning till denna motion har herr *Karlsson i Mo* i motion n:o 246, under framhållande af vikten af att tuberkulosvården främjades och allt gjordes för att stäfja tuberkulosens framfart hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t tacktes i sammanhang med en utredning rörande inrättande af ett penninglotteri i riket taga i

Herr Karlsson i Mo motion.

öfvervägande, huruvida icke en större eller mindre del af vinsten af lotteriet må kunna användas såsom statsbidrag till driftkostnaderna å vårdanstalter som inom riket upprättas till förekommande af tuberkulossmittans utbredning och till de däraf angripnes botande.

Herr C. E. Johanssons motion.

Än vidare har herr *C. R. Johansson* i motion n:o 256 framhållit att den väg, hvarpå de förstnämnda motionärerna velat nå sitt syfte, icke vore den riktiga.

Lämnande den moraliska synpunkten, om hvilken olika meningar äro rådande, å sido, anser denne motionär sig böra skärskåda saken från den nationalekonomiska sidan. Genom lotterispelet uppsamlas de små besparingarna från talrika personer för att i form af större vinstbelopp slumpvis tilldelas en och annan af de spelande. Ett sådant förfarande strider afgjordt mot samhällets intresse, ty detta bör fastmer sträfva till det rakt motsatta målet, eller att de ekonomiska tillgångarna fördelas så litet ojämnt som möjligt.

Motionären medgifver det oriktiga och från nationalekonomisk synpunkt beklagliga, att penningar genom lotterispel strömma ur landet, men anser, att man icke skall söka bota ett ondt med ett annat. Den riktiga vägen vore i stället att söka undanröja det onda med sådana medel som icke själfva äro förkastliga.

Motionären framhåller vidare det vacklande i statsmakternas åtgärder i detta afseende, då man å ena sidan medgifvit upprättande af ett statslotteri, men å andra sidan dels icke främjat kraftigare åtgärder till lotterispelets motarbetande och regeringen dessutom i talrika fall dispenserat från förbudet mot penninglotterier.

Statsmakterna borde dock hafva på hand medel att stäfja spelandet på utländska lotterier utan att för ändamålet behöfva tillgripa den förkastliga utvägen att inrätta ett svenskt statslotteri.

Bland sådana medel, af hvilka flera redan kommit till användning i andra länder, nämner motionären:

förbud mot offentliggörande af vinstlistor;

förbud mot köp och innehaf af lottsedlar äfvensom mot allt tillhandagaende med anskaffande af sådana;

förbud mot postbefordran af bref innehållande lottsedlar eller lotteriprospekt;

förbud mot allt spelande å utländska lotterier;

hög beskattning af lotterivinster eller konfiskering af sådana.

»Ingen af dessa utvägar» — fortsätter han — »har ännu pröfvats hos oss. Det synes mig, som om äfven förespråkarne för ett svenskt statslotteri kunde medgifva, att man rimligtvis borde försöka dessa

medel först och tillgripa inrättandet af ett statslotteri endast i det fall, att dylika åtgärder verkligen vid pröfning visa sig fruktlösa. Statslotteriet är ju icke ens för dem något i och för sig önskvärdt, utan endast — som det vill synas — ett mindre ondt, hvarmed de vilja afvärja ett större.

För min del hyser jag icke den förhoppningen, att tillkomsten af ett svenskt statslotteri skulle komma svenskarnes spelande i utländska lotterier att upphöra. Utländingarna skulle antagligen fördubbla agitationen och reklamväsendet för sina lotterיאffärer, och de skulle sannolikt både behålla en stor del af sina gamla svenska kunder och äfven skaffa sig nya sådana. Däremot skulle det svenska lotteriet uppamma spellusten äfven i trakter af landet, där en sådan ännu icke i större utsträckning gifvit sig till känna. Man skulle framdeles komma att i hela landet bli lika ifrig att spela å lotteri, som man hittills varit och för närvarande synes vara endast i södra Sverige. En åtgärd, som skulle kunna leda till sådana följder, kan icke vara välbetänkt.»

Motionären hemställer till sist,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till åtgärder, genom hvilka — utan inrättande af ett svenskt statslotteri — det i Sverige förekommande spelandet å utländska lotterier må kunna förhindras eller åtminstone inskränkas.»

Det ämné, som i dessa motioner berörts, har så ofta och så utförligt behandlats inom Riksdagen och från ömse sidor ha så många skäl för och emot penninglotterier anförts, att något nytt i saken näppeligen låter sig sägas.

1906 års utskotts yttrande.

Senast har frågan om penninglotterier ägnats en utförlig utredning i det utlåtande Andra Kammarens första tillfälliga utskott afgaf år 1906 med anledning af herr Bengtsons i Bjärnalt motion, och där det lämnades en redogörelse för lotteriernas historia såväl i Sverige som i utlandet liksom för de olika skäl som brukat anföras för och emot lotteriernas inrättande.

Till detta utlåtande tillåter sig utskottet hänvisa, men vill därur särskildt upptaga följande.

Af den anförda historiken framgick:

att i de flesta kulturland, där penninglotterier af olika slag förekommit, en rörelse för deras afskaffande pågått, hvilken dock flerstädes hämmats af finansiella skäl;

att — bortsedt från ett enstaka fall under franska revolutions-tiden — man i de land, där penninglotterier en gång afskaffats, icke lyckats återinföra dem;

att särskildt i vårt land de under 1700-talet införda statspenninglotterierna framkallade en motrörelse, som pågått från vårt statsskicks införande 1809 till deras upphäfvande på 1840-talet; och

att från och med 1868 förslag förelegat vid 8 riksdagar — med 1906 vid 9 — om återinförande af lotterier i en eller annan form, men att dessa förslag förkastats.

Utskottet sammanfattade på följande sätt de hufvudsakliga skälen för och emot lotterier:

»*Anhängarna af lotteriet* pläga åberopa, att lotteriet är ett uttryck för människans önskan att pröfva alla chanser; att spellustan hos människor nu en gång är ett faktum; att för mången *hoppet* om en stor vinst i och för sig innebär en källa till glädje, utgör som man sagt »den fattiges poesi»; att själva lotteriväsendet blott utgör ett »köp af en förhoppning», där enhvar frivilligt ger sin skärf; att det är ett bekvämt sätt för staten att skaffa sig inkomster, och att det för de spelande innebär en större trygghet, om staten ordnar ett lotteri, där allt går hederligt till, än om spelarna på annat sätt aflockas sina pengar.

Äfven många principiella motståndare till lotterier mena dock, att, det är bättre att *staten* reglerar spellustan, eller som en framstående tysk nationalekonom uttryckt det: »Statens lotteriregal har sitt berättigande såsom ett försök att i någon mån inskränka ett farligt men outrotligt ondt i folkklivet, och tillika göra det nyttigt för statens finanser.» Det sistnämnda torde i grunden utgöra själva driffjädern; staten vill utnyttja sina undersåtars vinningslystnad och monopolisera vinsten på lotteri.

Gentemot dessa synpunkter hafva *lotteriens motståndare* framställt argument af såväl moralisk som nationalekonomisk art. De strängaste moral filosofer beteckna spelandet på lotterier såsom i och för sig fördömligt. Andra nöja sig med att framhålla, att det är staten ovärdigt att för en inkomst, som dock ej kan vara af stor betydelse i budgeten, ockra, ej minst på sina fattiga medborgares dårsaker och egga befolkningens lust till hasardspel. Man har vidare framhållit, att »*hoppets*» lycka motväges af den svikna och gäckade förväntningen,

hvilken bringar mången till förtviflan, liksom faktiskt lättsinnigt folk söka i hoppet om en lotterivinst döfva samvetets röst med hänsyn till slösaktigt lefnadssätt eller rent af brott. Framför allt hafva dock de ekonomiska skälen gjorts gällande. En fransk författare Charles Dupin har redan 1838 i korthet betecknat frågans kärna med följande ord: »Två mot hvarandra kämpande makter ligga i strid med hvarandra om folkens och staternas framgång eller förfall: *arbetet* är den ena, *tilliten till slumpen* den andra; arbetet, som endast vill köpa välstånd och lycka för ett pris af möda, tålmod, omsorg och sparsamhet, och slumpens ande, som begär ägodelar utan arbete, som sätter sin stolthet i brist på förutseende och som bereder sig ett nöje af faran och spelet med aflägsna möjligheter.»

Lotteriväsende och sparbanksväsende betraktas ock allestädes såsom hvarandras antipoder.

I Frankrike — har det framhållits — fanns det före lotteriernas upphäfvande 1836 ett antal departement, i hvilka det spelades mycket, andra, i hvilka det spelades föga. Det blef bevisadt, att i de förra voro brotten och osedligheten afgjort större än i de senare. Då lotterierna upphäfdes, stego insättningar i sparbankerna betydligt. Samma var förhållandet i Belgien; likaså i Bayern.

I Danmark lär man — enligt Peschke Köedt — i bagarnas brödbodar kunna konstatera en afgjord nedgång i försäljningen af rågbröd de dagar, då klasslotteriets lottsedlar skola förnyas; pantlånarne ha samma dagar sina brådaste affärer; husgeråd och kläder, ja sängar och dynor, släpas samman från fattigkvarteren för att spelarne må kunna erhålla lån till nya lottsedlar.»

Såsom skäl för sitt afstyrkande af lotterier lade 1906 års utskott tyngdpunkten på de *socialekonomiska* skälen.

»Det måste» — hette det — vara uppenbart, att staten omöjligen kan hafva till ändamål att uppmuntra en fördelning af de ekonomiska värdena i den riktning, att många små belopp uppsugas från skilda håll för att hopas på enstaka händer utan någon mottagarens förtjänst eller möda. Lotteriverksamheten främjar en motsatt omsättning af de ekonomiska värdena, den lockar besparingar ur de smås fickor för att göra någon enstaka förmögen, ofta nog till föga gagn för honom själf.

En nationalekonom, som ägnat ett ingående studium åt det nutida lotteriväsendet, R. Sieghart, har i sitt arbete »Die öffentlichen Glücksspiele» (Wien 1899) särskildt framhållit denna synpunkt:

»I en tid, då den viktigaste statsuppgiften är att använda statens myndighet till massornas ekonomiska och andliga väl, då all verklig

statsbevarande politik måste syfta på att skaffa arbetskraften arbete och arbetet ett förvärf, som innehåller möjlighet till kapitalbildning — i en sådan tid skall och får staten icke bedrifva ett lyckospel, som hämmar de fattigare folkklassernas kapitalbildningsprocess och konstladt länkar dem från en sund hushållnings och ett besinningsfullt lefnads-sätts väg.»

Den vinst, som staten eller eventuellt någon filantropisk inrättning kunde erhålla af ett klasslotteri, bör visserligen kunna blifva i och för sig rätt afsevärd, om än den endast omfattade en del af de bortspelade medlen, men man bör dock icke bortse ifrån, att fall hafva funnits, då klasslotterier *icke* gifvit beräknadt öfverskott, ja till och med gått öfver ända. I hvarje fall är det betänkligt att bygga en statsinkomst på en sådan grundval, helst det visat sig, såsom förhållandet var hos oss under början af 1800-talet och i preussiska landtdagen på 1860-talet, att, när posten en gång inkommit i budgeten, den endast med svårighet kan åter afskaffas, trots det att både regering och representation önska blifva den kvitt».

Särskild uppmärksamhet ägnade äfven 1906 års utskott den synpunkt, från hvilken herr Lyckholm och hans medmotionärer utgått, nämligen önskvärdheten att motverka *utlandets lotterier* genom inrättande af ett svenskt penninglotteri. Utskottet framhöll att detta *icke* vore rätta vägen.

»Till att börja med» — skrifver utskottet — »är det icke säkert, att ett penninglotteri inom egna landamärens skulle i väsentlig mån motverka spel på utländska lotterier. Dessa bygga på gamla traditioner; de hafva redan en kolossal omfattning och kunna såsom följd häraf erbjuda vida större lockelser i höga vinster än ett svenskt statslotteri, åtminstone till en början, kunde vedervåga att utfästa. Därtill kommer, att några utländska lotterier — exempelvis Braunschweigs, Mecklenburgs, Hamburgs och Ungerns — genom manipulationer med en viss hög premie, som i lyckligaste fall antages kunna utfalla på samma lott som högsta vinsten — något, som nära nog faller utom möjlighetens gräns — drifva ett spegelfäkteri med sina spelare, hvar till ett svenskt statslotteri icke skulle kunna nedlåta sig.

Det torde icke heller kunna påstås, att de penninglotterier, som på senare tiden undantagsvis tillåtits i vårt land, och som flitigt anlåtats, i någon större mån minskat tillflödet till utländska lotterier.

Utän tvifvel skulle ett svenskt statslotteri få stark tillslutning, men knappast på väsentlig bekostnad af utländska lotterier. Det skulle uppamma nya spelare snart sagdt i hvarje vrå och utbreda spelsjukan

i allt vidare kretsar; denna skulle räcka till att förse både svenska och utländska lotterier med kunder. Framför allt ligger det danska statslotteriet så bekvämt till för sydsvenskarne, hvilka redan nu företrädesvis anlita det, att de nog i rik mån vidblefve att köpa sina lottsedlar där.

I hvarje fall synes man — därest öfver hufvud taget penninglotterier ogillas — icke böra af någon, än så berättigad harm mot utländska lotteriers härjningar i vårt land låta förleda sig att inslå på en väg, som man erkänner helst böra undvikas. Konsekvenserna skulle eljest föra till, att andra liknande företag, som man ogillar, borde inrättas för att hindra konkurrens.

Man torde från vårt kommunala lif kunna påvisa ett analogt förhållande, där kommuner draga sig för att skaffa sig en inkomst, som tillfaller grannkommuner, nämligen där ett sedligt nykterhetsintresse besegrat den ekonomiska hänsynen.

Våra större städer äro omgifna af landtkommuner, hvilkas ekonomiska intresse möjligen bjöde dem att inom sig inrätta brännvinsförsäljning. Detta gäller i högre grad ju större staden och ju talrikare vederbörande landtkommuns folkmängd är. Men de kommunala myndigheterna hafva ofta nog ansett nackdelarna af att hafva en brännvinsförsäljning inom samhället öfverväga de ögonskenliga inkomster, kommunen skulle draga däraf.

Liknande synes utskottet förhållandet vara i lotterifrågan.

Äfven om någon del af de penningar som nu från Sverige går till danska, tyska och ungerska lotterier, skulle stanna inom landet, ifall vi här upprättade ett statslotteri, så skulle tvifvelsutan spellustan tillika få ökad näring liksom brännvinsförsäljningen inom landtkommunen skulle bland dess medlemmar gifva ökad näring åt rusdrycksbegäret.»

Af dessa och andra skäl ansåg sig utskottet år 1906 icke kunna förorda inrättande af ett statslotteri, och äfven detta års utskott ställer sig på samma ståndpunkt.

De skäl, som ofvan anförts ur 1906 års utskottsbetänkande, synas utskottet gendrifva de argument, som i herr Lyckholms och medlemmarnas motion anföras, men åtskilliga uttalanden och uppgifter i denna motion tarfva dock ett närmare skärskådande.

Utgångspunkten för dessa motionärer har tydligen varit de uttalanden, som med anledning af generalkonsul Berencreutz' ofvannämnda hemställan om åtgärder mot agitationen för spelande i danska klass-

Länsstyrelsernas uttalanden.

lotteriet afgifvits af svenska myndigheter. I den bilaga, som åtföljt motionen, uppgifves, såsom ofvan nämnts, att af de tolf länsstyrelser som tillfrågats — de öfriga orterna ansågos förmodligen mindre berörda af frågan — skulle sju hafva mer eller mindre ifrigt förordat ett inhemskt statslotteri.

Dessa sju skulle vara: Malmöhus, Blekinge, Kalmar, Hallands, Göteborgs, Älfsborgs och Östergötlands länsstyrelser.

Men denna uppgift är vilseledande. Utskottet har nämligen tagit del af de inkomna utlåtandena i original och härvid funnit, att bilagans författare citerat vissa handlingar på ett sådant sätt, att utskottet måste antaga det motionärerne icke kontrollerat citaten.

Afgjordt förorda nämligen fyra af de tolf hörda länsstyrelserna inrättande af penninglotterier, nämligen Östergötlands, Malmöhus, Kalmar, Älfsborgs län, och en femte länsstyrelse, Göteborgs och Bohus län, framhåller detta som en utväg, men tillägger »om betänkligheterna mot inrättande af ett sådant i vårt land låta sig öfvervinnas».

Blekinge länsstyrelse ställer sig närmast neutralt. Det är sant, att den yttrar de af motionärerna anförda orden: »Att afsevärda kapitalbelopp lämna riket för att hamna i utländska lotterier är visst, och lika säkert torde det bästa medlet att i möjligaste mån inskränka dessa penningförsändningar till utlandet vara, att ett svenskt penninglotteri under statens kontroll och under dess garanti inrättades», men länsstyrelsen fortsätter följande, som motionens bilaga uteslutit: »Skälen mot inrättandet af ett dylikt lotteri kunna dock måhända vara så starka, att de utesluta lämpligheten af en sådan åtgärd. Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig emellertid för närvarande sakna anledning att ingå i närmare granskning härutinnan, då frågan i detta ärende endast gäller svenskars deltagande i danska statslotteriet.»

Och hvad Konungens befallningshafvande i Hallands län angår, så kan det *icke* sägas att denna »synes ansluta sig till den meningen, att enda botemedlet är inrättandet af ett svenskt statslotteri», ty denna länsstyrelse anför *emot* ett sådant ganska vägande skäl, på samma gång den ogillar de licenslotterier, hvarigenom lotteriförordningen suspenderats. Länsstyrelsen yttrar nämligen:

»Landshöfdingeämbetet anser sig böra påpeka, hurusom det icke torde lida något tvifvel, att icke en ganska verksam åtgärd för motarbetandet af de utländska penninglotteriernas menliga inflytande i Sverige vore inrättandet af ett svenskt statslotteri, synnerligast om detta så anordnades, att lottförsäljningen därtill komme att äga rum

äfvén genom kollektörer i de större provinsstäderna i riket och icke förlades uteslutande till Stockholm. Meningarna om lämpligheten af ett sådant lotteri synas dock vara ganska delade, och om äfvén medgifvas måste, att de penningar som nu strömma ut ur landet för de utländska penninglotterierna skulle, därest ett svenskt statslotteri inrättades, komma svenska statsverket till godo, synes dock å andra sidan ganska mycken fog finnas för det åskådningssätt, enligt hvilket ett penninglotteri såsom uppsugande medel från många håll och till stor del från folk i små omständigheter men återgifvande medel endast åt ett fåtal slumpvis och således stundom åt mindre behöfvande måste anses förkastligt och i nationalekonomiskt afseende till och med skadligt så till vida som det bortskymmer insikten om, att det dock hufvudsakligast är genom arbete som nya kapitaler skapas och redan befintliga sådana bibehållas och förkofras.»

Landshöfdingeämbetet fortsätter vidare och antyder, att man bör motarbeta spelandet ej blott på de utländska penninglotterierna utan öfver hufvud taget på hvarje sådant lotteri, och föreställer sig, att något annat sätt icke torde kunna finnas på än att söka genom lättfattliga folkskrifter bibringa allmänheten kännedom om de metoder, hvarefter penninglotterierna operera och huru dessa i öfrigt äro inrättade samt de ringa utsikter till vinst som förefinnas jämfördt med de summor som spelas bort o. s. v. Det är i *detta* sammanhang landshöfdingeämbetet yttrar:

»Att i vårt land på öfvertygelsens väg åstadkomma minskning i spelandet på penninglotterier torde dock icke vara möjligt, så länge tid efter annan, trots det i den svenska lagstiftningen befintliga förbudet mot dylika lotterier, tillstånd till anordnandet af sådana medgifves än för det ena, och än för det andra ändamålet, ty svårligen lärér någon kunna öfvertygas om, att en verksamhet som lagstiftningen fördömer af skäl, bland andra, att den på de mindre bemedlades ekonomiska förhållanden har ett menligt inflytande kan upphöra att i detta afseende vara fördömlig därför att de penningar, som genom lotteriet erhållas, användas för bekostandet af ett teaterhus.»

Det synes, lindrigt sagdt, något oegentligt att anföra detta såsom ett försvarande af lotteri.

En sak framgår dock tydligen af de utlåtanden, som inkommit, och det är, att fastän Kungl. Maj:t endast hört Konungens befallningshafvande i de län, som kunde anses vara i högre grad utsatta för invasion af utländska, särskildt danska lottsedlar, synes spellustan vara ganska ojämnt fördelad.

Exempelvis heter det från Jönköpings länsstyrelse, att någon agitation för danska klasslotteriet bedrifves icke, så vidt känt är; att ej heller man i afsevärd mån spelar å länets egentliga landsbygd, hvar emot detta är fallet i städer, köpingar och större samhällen; från Skaraborgs län förklaras det, att länet icke lider af någon afsevärd spellusta; Gottlands län är icke heller nämnvärdt berördt af de utländska lotterierna utom möjligen Visby stad.

Hade undersökningen utsträckts till hela Sverige, skulle nog likartade uttalanden kommit från flere af de norra länen.

I hvarje fall är det hufvudsakligen de skånska länen, Blekinge län samt väl äfven de närmast angränsande bygderna, där spelet på utländska lotterier tagit mycken fart.

Men om man för att motverka de ledsamma följderna af spelandet i utländska lotterier, företrädesvis i Skåne, Halland, Blekinge, Bohuslän, en del af Småland och Östergötland, skulle inrätta ett svenskt statslotteri, så skulle man ju öppna slussarne på vid gafvel för lotterispellustan och låta denna farsot bryta ut öfver län som enligt motionärernas egen utsago »ej däraf äro berörda», man skulle uppamma ett spelraseri på håll, där ännu icke denna osunda rörelse gripit omkring sig, och lotteriväsendet skulle få en sanktion af att gälla ett kungligt svenskt statslotteri för ett välgörande ändamål. Man skulle anse sig göra Kungl. Maj:t och det välgörande syftet en tjänst genom att spela på lotteri, alldeles som man under kronobränneriernas tid ansåg sig göra Kungl. Maj:t en tjänst genom att supa. Och man skulle ändock icke äga trygghet mot att icke spelarne i de sydsvenska landskapen fortfarande som hittills skulle förblifva kunder hos de stora lotterierna på andra sidan sundet eller Östersjön.

I fråga om den nationalekonomiska förlust, som Sverige gör genom spelandet på utländska lotterier, är det gifvetvis omöjligt att yttra sig, då alla siffror endast äro byggda på gissningar.

Men i ett afseende anser utskottet, att motionärerna gjort sig skyldiga till uppenbar öfverdrift. Det är då de omtala de stora summor som utgå ur landet och förklara, att »de vinster som återkomma till oss äro försvinnande små i förhållande till det förlorade kapitalet». Detta innebär en tydlig oriktighet. För att närmast hålla oss till det danska klasslotteriet utgå af hela dess bruttosumma, som är 15 miljoner, 80 procent eller 12 miljoner såsom vinster; af återstoden beräknas inemot hälften åtgå för lotteriets omkostnader och endast det återstående omkring $1\frac{1}{2}$ miljon ingår som vinst i statskassan. Då nu ingen vågat påstå, att dragningarna i de af olika regeringar anord-

nade lotterierna ske oärligt, helst alla statslotterier äro underkastade sträng offentlig kontroll, och då man väl ej kan antaga, att svenskarne skulle i genomsnitt och under årens lopp ha större otur än andra spelande, måste det väl anses, att i allmänhet 80 procent återgår i form af vinster till landet, hvilket ju ej kan kallas försvinnande litet. Men gifvet är att de icke återgå till samma händer som utgifvit dem; detta är dock fallet i alla lotterier.

Med afseende å herr Karlsons i Mo motion anser sig utskottet böra erinra om, att, då år 1904 det ifrågasattes att genom ett penninglotteri främja tuberkulossanatorierna, ett större antal ledamöter i båda kamrarne — 45 i första, 138 i andra, — väckte motioner om, att till upprätthållande af verksamheten vid folksanationerna skulle beviljas 400,000 kronor, under förutsättning att *icke* något lotteri till deras förmån anordnades, hvilka motioner vunno Riksdagens bifall.

Det är emellertid — för att återkomma till frågan om svenskars spel i lotterier — uppenbart att stora summor utgå ur landet till utländska lotterier, och att detta bör, så vidt möjligt, motverkas.

I detta afseende anser utskottet, att åtgärder böra vidtagas i det i herr C. R. Johanssons motion angifna syftet helst kommerskollegiet i sin skrifvelse till Kungl. Maj:t af 5 november 1907 förordad ett par af dessa förslag.

Utom de åtgärder denne motionär föreslår, skulle möjligen ock kunna ifrågasättas, om icke på diplomatisk väg åtgärder kunde vidtagas i syfte att förhindra utsändande af lotteriinbjudningar från främmande land eller öfver hufvud taget lotteriaffärer på Sverige från utländska statslotterier.

Utskottet skall emellertid icke ingå närmare på de åtgärder, som i detta afseende kunna vidtagas, helst det är utskottet bekant, att Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för kungl. civildepartementet att tillkalla sakkunnige med uppdrag att så allsidigt som möjligt utreda frågan, huruvida för reglerandet af lotterier den nu gällande lagstiftningen borde underkastas revision samt om ytterligare åtgärder borde vidtagas till förhindrande af utländska lottsedlars spridande i riket.

Dock anser sig utskottet böra i likhet med 1906 års utskott framhålla önskvärdheten af att vår lotterirätt komme att hvila på en mindre osäker och godtycklig grund och vill betona, att bestämmelserna rörande lotterier helst borde få *lags* karaktär, eller att åtminstone undantag för förbudet mot penninglotterier icke borde få beviljas utan Riksdags hörande i hvarje särskildt fall.

Utskottet får på grund af hvad nu anförts hemställa:

*Utskottets
hemställan.*

1:o) *att* herr D. M. Lyckholms m. fl:s motion i hvad den rör inrättande af ett under svenska statens förvaltning ställdt permanent statslotteri *icke* må till någon kammarens åtgärd föranleda.

2:o) *att* såsom följd häraf icke heller herr Karlsons i Mo motion må till någon Riksdagens åtgärd föranleda, men

3:o) *att* kammararen, med anledning dels af herrar Lyckholms m. fl:s, dels af herr C. R. Johanssons motion må, för sin del besluta att Riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t efter verkställd utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till nya bestämmelser angående lotterier äfvensom förslag till åtgärder, genom hvilka utan inrättande af ett svenskt statslotteri — det i Sverige förekommande spelandet å utländska lotterier må kunna förhindras eller i möjligaste mån inskränkas.

Stockholm den 27 Mars 1908.

KARL WARBURG.

Reservation

af herrar *G. M. Sandin, A. J. Hagström, S. Nordström* och *A. Johansson* i Möllstorp, hvilka anfört följande:

»Vi hafva uti lotterifrågan kommit till ett helt annat resultat än utskottets majoritet. Framställningen i herr Lyckholms motion, n:o 239, om upprättande af ett permanent under statens kontroll och förvaltning ställt svenskt penninglotteri synes oss nämligen vara den enda möjliga och riktiga slutsatsen af nationalekonomiska fakta, hvilkas verklighet ingen vågat eller kunnat bestrida.

Den ståndpunkt, som vi i denna sak intaga, vilja vi med få ord sammanfatta sålunda: Miljontals kronor gå nu årligen ut ur landet utan annan påvislig uppgift än att blifva en välkommen fyllnad i främmande nationers statsbudget. Visserligen har herr Johansson i Jönköping i sin motion, n:o 256, föreslagit, att särskilda åtgärder måtte vidtagas till förhindrande häraf. Dessa åtgärder, som anföras i motiveringen till nämnda motion, äro

förbud mot offentliggörande af vinstlistor;

förbud mot köp och innehaf af lottsedlar äfvensom mot allt tillhandagaende med anskaffande af sådana;

förbud mot postbefordran af bref, innehållande lottsedlar eller lotteriprospekt;

förbud mot allt spelande å utländska lotterier;

hög beskattning af lotterivinster eller konfiskering af sådana.

Söker man emellertid klargöra för sig, huru alla dessa förbud skulle verka, skall man lätt finna, att endast det första vore möjligt att någorlunda effektivt genomföra, utan att detta likväl skulle i minsta mån hindra deltagandet i utländska lotterispel. Alla de öfriga förbuden skulle blifva omöjliga att upprätthålla och efterlefnaden af desamma lika omöjlig att kontrollera, hvarför deras egentliga, för att ej säga enda verkan skulle blifva att åstadkomma lagöfverträdelser i massa, så mycket mer som den enskilde måste anse ett dylikt förmynderskap från statens sida opåkalladt, så länge börs- och terminspel obehindradt få fortgå utan förbud eller utan högre beskattning, eventuellt konfiskering af vinsten.

Då det enligt vår uppfattning är fruktlöst att genom någon slags tvångslagstiftning vare sig uppdämma den guldström, som årligen flyter ut ur landet, eller tilltäppa dess källor, synes det oss böra för de svenska statsmakterna vara en oafvislig angelägenhet att få den ledd in på andra vägar och till mål, som främja det fosterländska intresset.

Emellertid böra vinstmedlen ej ingå uti statsbudgeten för sådana behof, till hvilkas fyllande staten är hänvisad till den direkta eller indirekta beskattningen. Nej, afkastningen af ett eventuellt statslotteri bör användas till främjande af allmännyttiga och kulturella syften, i främsta hand af filantropisk art och därjämte af sådan beskaffenhet, att deras bekostande icke gifvet kan åligga staten eller kommunerna. Att gifva det svenska folkets själfpålagda lotteriutgifter en på detta sätt förändrad strömriktning och låta dem utmynna i ändamål af för land och folk högre värde än fyllande af utländska statsbehof, borde icke innebära något stötande ens för dem, som betrakta denna fråga uteslutande från etisk synpunkt.

På grund af det anförda tillåta vi oss hemställa,

1:o, 2:o) att Andra Kammaren för sin del ville med anledning af herr *Lyckholms* äfvensom herr *Karlssons* i Mo motion besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt för Riksdagen framlägga förslag till ny förordning angående lotterier och i sammanhang därmed äfven förelägga Riksdagen förslag till upprättande af och bestämmelser för ett under statens kontroll och förvaltning ställdt permanent penninglotteri, hvars afkastning skulle användas till främjande af allmännyttiga och kulturella ändamål, i främsta hand af filantropisk art, och därjämte af sådan beskaffenhet, att deras bekostande icke direkt åligger staten eller kommunerna; samt

3:o) att herr *Johanssons* i Jönköping motion, n:o 256, icke må till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.»

Herr *C. R. Johansson* har låtit anteckna att han icke deltagit ärendets slutliga behandling.